

Izhaja 10. in
25. dan vsa-
cega meseca.

POPOTNIK

Velja za celo
leto 3 gold. za
pol leta 1 gold.
50 kr.

List za šolo in dom

II. leto.

V Celji, 23. februarja 1881.

4. list.

Publica.

Poljedelske čertice.

Res čuden je predmet, kterega sem si izvolil. Če se ozrem malo okrog, najdem toliko puhlega, da bi se, zvlasti v tem času, dosti smešnega dalo spraviti na papir. Vendar pa je publica, o kateri hočem govoriti, različna od druge puhlosti; ona je namreč poveršni del zemlje, ki ga obdelujemo kot polje, travnike in vinograde. Mislil sem si, da bi vtegnil s tem vstreči tu pa tam kakemu pazljivemu čitatelju, kajti za nas, kakor za živeča bitja sploh, je zemeljsko poveršje vendar nar. važnejša stvar. Na zemlji smo se rodili, tu živimo in sanjarimo, v njej pa si bomo tudi odpočili po trudapolnem potovanji. Toraj od zibeli do groba, vedno teptamo ljubo zemljo!

Kadar po dolgi zimi narava zbudi rastlinstvo, kakor vidimo od pičle rastlinice do nar. višjega drevesa, živeti ga vsako v svojem čudnem, pa vendar krasnem razvitku, okinčano s tisočnimi barvami na nar. mnogoverstnejše načine — ne ostane nam za občudovanjem vsemogočnega stvarnika drugega kakor želje, seznaniti se s to skrivno in čarobno zemeljsko škorjo. Te želje pa koreninijo tudi v koristnem — na zemlji raste ja tudi naš vsakdanji kruh! Koristen in potreben nam je gotovo ljubi kruh, drugače bi ne segalo po njem od zjutraj do večera toliko milijonov revnih in bogatih ljudi, kolikor skoraj jih šteje svet. In v koliko podobah roma ta nar. važnejši živež okrog! Mislimo samo na torte bogatinov in pogače naših revnih prostakov, koliko različnih podverstitev najdemo!

Po mestih posebno se nahaja mnogo ljudi, kterih misli o tem toliko potrebnem živežu ne segajo dalje, kakor do bližnjega peka, kjer si ga za par krajcarjev kupijo. Da pa je njegov izvirnik njiva, da je s pripomočkom božjim kmet tisti, ki ga prideluje, ki marsiktero kapljo znoja pretoči, ki se marsiktero uro trese za žetev, njegovo edino upanje, ali to kdo resno premišljuje? Je že tako; vendar preden bogatin na svoji mizi, pek v prodajalnici, ima kmet kruh v rokah. Zraven nebeškega blagoslova je obilost od njega odvisna. Lačni želodci se dan za dnevom bolj množijo, treba bo toraj tudi več kruha pridelati.

Potrebno je, da se sostavine spoznavati začnejo, saj na njivi kruh raste. Le na ta način se bo lahko našlo, česar tu ali tam pomanjkuje, česar

je preveč, kako bi se dalo pomagati, katero žito bi v taki ali uni zemlji dobro rastlo, da bi bili pridelki večji in — kako bi se vspešno gnojilo. To mora tudi naš kmet enkrat zvedeti, kateri potem ne bo delal več na „hladni, mertvi zemlji,“ ki je po njegovem mnenju le zato tu, da se on na njej terpinči, marveč postala mu bo ljuba prijateljica. Vse dobrote, ktere ji skaže, mu bo stoterno povernila, slajšala trud, rodila in množila novo veselje.

„Pa saj so stari živeli, dasiravno niso o tem kaj veleli*? To je res, stari so za marsiktero novost prezgodaj zaspali. Ko bi se pa mogli zbuditi, in priti gledat nazaj, gotovo bi ne verjeli, da so kedaj hodili todi, učili pa bi se morda pridnejše in rajše, kakor njih potomci.

Preden preidem na stvar, naj se mi blagovoljno dovoli opomniti, da zaradi pomanjkanja prostora na obširnost nikakor misliti nisem mogel. Naj se tedaj ta sestavek ne obsodi preojstro!

Sprehajaje se po polju poberi par grud na njivah; roke si lahko omažeš, to je res. Pa saj so noge tudi tvoje, in s temi pa le mešaš blato skoraj skozi celo življenje! Ob konci njive je kup drobnega kamenja, ktereга je kmet iz njive nagrabil. Izberi nekaj drobnih in sicer različnih kamenčkov, kolikor jih po barvi razločiti moreš. Doma bova te reči potrebovala. —

Če vzameš košček hruha v roke, gotovo veš, da ta ni le n. pr. samo iz moke narejen. Vzelo se je zraven moke, vode, soli, drož, mleka, morebiti tudi slaščic, in to se je zmešalo v celoto. Sperva so bile pa te sestavine same, vsaka za se. Ko bi rekel, da so to pervine, ti prosti pek ali pekinja to rada verjame. Pa če midva tem rečem vsaki posebej malo bolj za nohte potipava, najdeva, da se vsak za se še razkrojiti da, in bi še le na ta način našla končno res perve dele, pervine. Te se na noben način več razdreti ne dajo, in se smejo z mirno vestjo imenovati pervine.

Zdaj pa vzami grudo zemlje, jo verzi v piskerček in naliј vode deževnice nanj. Pusti jo nekaj časa vreti, med tem pa jo večkrat premešaj in zalij. Če tudi ni dobro kuhana, nič ne dene, takemu nenavadnemu kuharja se nikdo ne smeji, ko bi tudi malo kaj skazil. Potem sprazni vso godlo v večji pisker, naliј zopet vode, zmešaj in počakaj, da se vsede. Zdaj odlij, kar je tekočega, v snažen kozarec; v pisker pa zopet vode pomešaj in potem izlij v drugi kozarec. Vidiš, v piskru ostane več različnih kamenčkov, tistim podobnih, ki si jih zraven persti domu prinesel. V prvem kozarcu zapaziš prav lepo „ilovko“, na verhu korenine in gnoj, v drugem ilovko, drobniši in debeleji pesek i.t.d. Ali v tem ta gruda ni kosu kruha podobna? Sestavine grude pa še tudi niso pervine, česar se boš kmalo prepričal.

Kamenčke, ki so precej dobro izprani v piskru ostali, hočeva malo bolje ogledati. Eden, ktereга si ravno pobral, se da z žebeljem, laјše z nožem stergati. Poskusi to tudi s kamenjem, ki ga imaš pri rokah; med temi se več takih najde. Rrrrsk! Zdaj si dobil dva, kterih se eden z veliko silo malo, drugi z nar večjo močjo nič vrezati ne da. Se ne dasta rezati, morebiti se bosta kresati pustila. Vzami za to konec kake pile; vidiš, prvi le tu pa tam kako iskrico spusti, drugi jih vsuje, kakor bi hotel tvojo roko zasmoditi. Tedaj troj-

no kamenje, katero se seveda po barvi razločuje, tudi terdo ni vse enako, pa daljnih skrivnosti z nožem in pilo ne moreš več najti. Omisli si toraj košček oglja od terdega lesu, in kakor gosje pero debelo, stekleno cev. To cev na luči, in sicer na enem mestu tako dolgo grej, da bo mehka, primi za oba konca, ter vleci rahlo narazen. V rokah ti ostaneta dva kosa, vsaki z dolgo, pa še zadelano špico. Ta špica se s kleščami tako odlomi, da se dobi majhena luknjica. Eno, in sicer primernejšo teh cevi, katero hočeš rabiti, lahko kaka 2 ali 3 cm nad špico malo okriviš, med tem ko njo tako zagreješ kakor poprej. Še košček sveče, pa ne lojene, ker ta preslabo gori; mili — sveča je nar boljša. Ker pa imaš že tako pripravo, kupi še v lekarni za par krajcarjev rudečega in plavega lakmovega papirja in solne kisline.

Kamen, ki se da z žebeljem in nožem kehati, se solno kislino polit, močno zašumi, in zgine, t. j. raztopi se; drugi, ki pusti pri kresanju tu pa tam kako iskro, ne šumi, vendar pa se tudi raztopi. Tretji je čisto nespremenljiv. Zopet ne moreš dalje; zategadel vžgi svečo, vzemi oglje, položi v zdolbeno luknjico majhen košček, recimo, šumečega kamena, ter skozi vsločeno cev tako dolgo luč nanj pihaj, da bo nekaj časa žareč. Na videz se ni spremenil; polij ga pa zopet se solno kislino; ne šumi več. Z vodo polit, zasali in razpade, in na zmočenem, rudečem lakmovem papirju napravi plave lise. Kožo na roki razje: tako dela, kakor že veva, apno in res — ta kamen je apnenec. Drugi kamenček se v ognju raztopi, pa se silo. Če mu prideneš zernce potašelja, izcvre se ti belo, kalno steklo. Ta kamen se imenuje živec. Tretjega majhno zrnece s potašeljem zmešano, v ognju zašumi, in z začudenjem zapaziš prozorno, stekleno zerno! Steklo pa se dela iz kremena; najin kamen je kremen. Vendar naj ti poskusi zadostujejo, več hočem prilično še povedati.

Kakor kruh, perst, kamenje, če hočeš tudi tvoj in život živali, tako je sestavljena večina vsega, kar doleti naše oko, le kovine, dokler niso namešane, so pervine.

Tudi rastline so sestavljene; razločujejo se, kakor sem deloma že omenjal, po zunanosti, pa tudi po okusu, duhu in čutu. Tako so n. pr. nekatere sladke (grozdje, sladkor), nekatere grenke (pelin), nekatere močnate (krompir, pšenica), oljnate (lan, konoplja), smolnate (smreka). Večidel jim les dela podstavo. V rastlinskem soku se najde še beljak, podoben onemu v jajcu, sirnina kakor v mleku, in vleček, s katerim papir lepimo. Les, smola, rastlinske kisline, močec, sladkor in olje so pa zopet sestavljeni iz vode in oglja, med tem ko je v beljaku, sirnini in vlečecu, vodi in oglju (in malo žvepla) še dušec pridružen. Kadar rastline sežgemo, se voda spuhiti, posamezni deli zgorijo*) ali zbežijo z dimom, konečno ostane pepel. Tega še ena stotina ni v rastlini, ona tedaj obstoji po večini iz zračnih delov in vode. Zgorljivi deli (snovi) najdejo se v zraku in vodi, nezgorljivi (pepel) v zemlji. Če se pridruži svetloba in gorkota, nastane življenje. Kjer pervine manjkajo, tam seme ne cimi, kjer jih ni zadosti, rastline pomerjejo ali žalostno hirajo. Dalje sledi.

*) Obširnejšo obravnavo o tem prinesel je lani v 2. listu „Popotnik“ v spisu „Ogljenčev okis“.

Nāše zveri s posebnim ozirom na njihovo zimsko življenje.

(Konec.)

6.) J a z b e c, (meles taxus). Dasiravno precej navadna zver pri nas, pokaže se nam jazbec le redkokedaj, ker je pravi ponočnjak in si skoz dan ne upa na svitlo, ampak leži v svoji luknji (jazbini) pod zemljo, katero si je skopal godernjaje v samotnem kraju na solnčni strani obraščenega griča. (Take kraje naj raji zato izvoli.) Globoka je jazbina nad $1\frac{1}{2}$ m. in tako prostrana, da se godernjav puščavnik še lahko oberne v njej. Iz jazbine je napeljanih na razne strani več izhodov, a navadno pohajeva jazbec le 1 do 2, drugi mu pa služijo, če pride sila, v pobeg. (V jazbino ali iz nje.) Jazbec je kakih 60 cm. dolg, nizkih pa krepkih nog, siv s črno progo črez oko prek bele glave; dlaka je dolga ter ščetinasta. Ponoči zalezuje plahi tihoatapec majhne sezalce in pozemeljske ptiče; žre kebre, gosenice, polže, kače, (Lenc je opazoval, da tudi strupene brez škode) čmerljevo in osje satovje sè sterdjo in plodom; pa tudi gobe, bukovico, želod, grozdje, sadje in celo korenine. Obilico živeža iz rastlinstva mu prinaša posebno jesen, in naš godernjač se zredi sedaj, da je mehek ko sirovo maslo. A treba mu je masti, da lažje prepôsti dolgi čas zimskega spanja. V jeseni, ko je že jelo zmrzovati, si začne v jazbini z listjem, suho travo, mahom i dr. postiljati ter se tako pripravljati za zimsko spanje. Ko začne še mrzleje postajati, nehajo jazbečevi ponočni izleti. Tihoatapec ne zapusti več jazbine, temuč ostane doma ter še povžije to, kar si je bil v votlino na kup nanosil, veliko tako ni bilo. Ko mu zmanjka živeža, vleže se na trebuh, vtakne glavo med prednji nogi (a ne med zadnji in gobec v žlezno mošnjo, ki se tam nahaja, kakor pripoveduje ljudstvo) in zaspi. Njegovo spanje pa ni tako trdno kakor ježevo. Če nastopi južno vreme, se jazbec navadno prebudi, — če traja več dni, — gre celo iz jazbine, da se napije, potem pa zopet zaspi. Ako zima ni prehuda, neha pravo zimsko spanje jazbečevo že meseca februarja in od sedaj zapuša vedno — dasiravno po redko — jazbino in hodi za živež koreninic kopat, naj raji brezovih. Kakor vidimo, ni njegovo zimsko spanje dolgo, če ga primerjamo z zimskim spanjem družih živali, a vendar zmelli potuhnjenec tako hudo, da ga ni druga ko koža in kosti po spanji in le počasi si zopet opomore. Jazbec je med vso našo zverino nar manj škodljiv, — ker lovi miši in podgane in žre kače, zelo koristen, — pa vendar ga človek črti ko belo vrano; to pa menda večidel zaradi njegovega tihega in skrivnostnega življenja. Če se ga hoče lovec pooblastiti, pričakuje ga pred jazbino tako dolgo, da ga pričaka, kar pa ni težko, ker gre jazbec vsikdar pred polnočjo na lov in pride domu, ko se začne daniti, — ali pa mu ga izpodé jazbečarji iz jazbine, da potem po njem vstreli. Jazbečevo meso se uživa; iz dlak izdelujejo ščeti in čopiče za malanje; tudi jazbečina se porabi.

7. V i d r a, (lutra vulgaris), se nahaja povsod po naših jezovih, rekah in potocih, kjer v pobrežnih votlinah biva. Žival je manjša od jazbeca; telo ji je zategnjeno, glava okroglo-ploščata sè širokim gobcem, noge zelo

kratke s plavnimi kožicami med persti. Dlaka je nenavadno gosta, po barvi temno-rujava. Svoje bivališče si uredi vidra tako, kakor ga zahtevajo njene šege in potrebe. Votline, ki jih najde ob vodah, še nikakor niso primerne, služiti ji v stanovališče, morajo se še prenarediti in dopolniti. Glavni del njene bivališča je ležišče, ki mora biti lepo suho ter tako prostorno, da se v njem lahko obrača. Tu si sè subim listjem, s travo in mahom mehko postelje. Iz ležišča sta napeljana dva pota; eden navzgor, da dobiva po njem zdravega zraka, drugi pa pod vodo, po katerem hodi od doma in domu. Takih bivališč ima v svojem lovnem okraji več. Vidra jaka dobro plava, ne samo na trebuhu, ampak tudi po strani in celo na herbtu. Tudi v potapljanji je spretna, a črez 3—4 minute nikdar pod vodo ne ostane, ker ji zraka pomanjkuje; da ga zopet zajme, pomoli gobček iz vode. Na suhem je vidra počasna in okorna; zategadel je naj raji v vodi in prehodi le tedaj večje daljave po suhem, kadar si druge vode išče. Za silo vidra tudi pleza. Naj pristojniša hrana so naši roparici ribe, a loti se tudi povodnega ptiča, ali povodne podgane in žre razen tega rake in žabe. Svoj posel opravlja vidra po našem vodovji le po noči, v skritih ter mirnih alpskih jezerih in potocih pa tudi po dnevu. Mično je, cpazovati jo, kadar lovi. Zdaj hlastne po berzi ribi, zdaj po gladki žabi, tu po povodni podgani, tam po ptiču. Kar ima enkrat v gobcu, mora tudi v njeno žrelo; bodi si riba še tako polzka, njenim zobom se ne zmuzne. Manjše živali požre koj v vodi, večje pa zanese v gobcu na suho in je tu povzije. Ona je toraj ribarstvu silno škodljiva; če se ti je neselila ob ribniku, ga boš kmalo imel praznega! Kakor vsem živalim, pokaže se zima tudi vidri neprijazna in ostra, ker ji zakrije vode; a vidra se ve še tudi sedaj preživet. Bode si mraz že tako hud, tu pa tam se še najde vsikdar v ledu na potocih in rekah kako okence, skoz katero se splazi ribarica v vodo, da potem pod ledom lovi. Njeno delo pa tu ni kaj lahko. Ker ne more dolgo ostati v vodi brez zraka, treba ji je napeti vse moči, da v naglici kaj zasači. S plenom plava potem, kakor hitro se da, k omenjeni verzeli, kjer zajme zdravega zraka ter povzije na ledu vlovljeno žival. Tukaj sem sploh redno prihaja zajemat zraka; in ker se taka verzeli po različnih ostankih, ki ležê na ledu, koj spozna, jo lovec tu včasih zasači. Čudno je, da vidra take verzeli v ledu izpod vode nikdar ne zgreši. Povodne roparice pooblastiti se, sploh ni lahko. Naj ložje se še dobi po zimi pri omenjenih verzelih; razen tega ji nastavljajo past brez nastavka z mahom pokrito pod vodo blizo vhoda v bivališče, kjer jo zagradi železo, ko gre od doma na lov ali pa ko pride z lova domu. Da bi jo pričakoval lovec na kakem določnem mestu, kakor n. pr. jazbeca pred jazbino, to se zgodi le malokedaj. Meso vidrino je okusno in se uživa postne dui, njena mehka in gosta krzna se visoko ceni.

8.) *Divja mačka*, (*felis catus*), ki je večja ter krepkejša od domače, biva po gozdih in lovi vsakoverstne ptice in manjše sezalce. Miši in podgane so po večini njena hrana. Po dnevu se skrbno varuje, pokazati se, tem živahniša pa je po noči. Divja mačka ima sploh vse šege in navade, ki jih nahajamo pri domači. Če je huda zima, rada pride v bližnjo

okolico človeških naselbin si iskat živeža. Njeno meso se ne vživa, krzna se pa porabi.

9.) *Risi*, volkovi in medvedi so iz naših gozdov pobegnili, a v družih krajih, n. pr. v Karpatih, šv. carskih planinah in po Rusiji jih je še dovolj. *Ris*, (*felis linx*), živi kot dober plezalec po drevju in napada srne, divje koze, ovce i. t. d. Plena se pooblasti, da skoči živali na vrat ter ji pregrizne tilnik.

10.) *Volk*, (*canis lupus*), živi po leti posamezno, po zimi se jih pa zbere po več v trop, ki prehajeva hribe in doli ter ponoči trobi in tuli, da je človeka groza. Taka četa se pritepe, če je terpinči hud glad, v vasi in vdere v hleve do živine. Volk je tudi človeku nevaren, če je lačen.

11.) *Rujav medved*, (*ursus arktos*.) jemlje svojo hrano od živalstva in rastlinstva. Osobito rad ima strd. Zimo medved večidel prespi v kaki votlini, a njegovo spanje je rahlo kakor pri jazbecu.

S tem hočem končati zimsko življenje naših zveri. Novega nisem č. bralcem nič povedal; če se pa da kaj od tega, kar sem omenil, porabiti pri šolskem pouku v naravopisji, tedaj sem sé spisom dosegel, kar sem nameraval.

—pr.—

Učne slike iz zgodovine.

Spisuje Tone Brezovnik.

XI. Vitezi.

3.) Učitelj pripoveduje: „Kje pa so Franc Josip I.“ Kje so prebivali vitezi? — Kam so si grade postavljali? — Na ktere visočine posebno radi? — Kaj je bilo navadno okoli gradu? Čemu? Kaj je bilo čez ta prekop? — Kakšen je bil ta most? Čemu so tako delali? — Kaj je bilo navadno sred grada? — Čemu je ta stolp služil? Kaj je bilo pod stolpom? Ječe (kratek popis temnic!). Kaj so imeli vitezi spodaj okoli grada? Kako velika so bila ta posestva? Da jih niso utegnili sami obdelovati. Kaj so torej z njimi storili, da so vendar od njih dobiček imeli? — So jim ta posestva za vedno podarili? Kaj so si vitezi obdržali? Verhovno oblast. Kaj so jim morali najemuiki za ta dar storiti? Kam je vojniška okolica desetino davala in robotovala? V Zalog in Tabor. Kaj so še vitezi s svojimi podložniki storili? Sodili so jih. Sami? — Kakšni so bili ti oskerbniki (sodniki) navadno? Prav strogi in nepravilni. Kdo je navadno pravdo dobil? Kdor se je sodniku znal prilizovati in kdor mu je kaj v dar dal. Kdo nam pa sedaj sodi? C. kr. sodniki. Kako? Vedno pravično; kajti deržati se jim je strogo postav, ki vsem enake pravice in dolžnosti nalagajo. Kaj je sčasoma okoli mnogih gradov nastalo? Vasi in mesta. Kdo mi ve kak izgled povedati? Mesto Gradec, Štajar i. t. d. Komu so bila taka mesta in vasi podložne? Vitezom. So pa li vsa mesta in tergi bili vitezom podložni? Ktera ne? Tako zvani „deželnokneževski“ kraji. Komu so bili ti podložni? Deželnemu vladarju. Znaš li za kak deželnokneževski kraj? Terg Vojnik. — Kaj so bili v tedanjih časih toraj kmetje? Sužnji. Kdo je prvi ta žalostni stan ne-

koliko olajšal in sužnost odpravil? — Kdo pa je kmeta za vsem oprostil? Sedanji naš cesar Eranc Josip I. Kedaj? Toraj takoj v prvem času svojega vladanja! Tudi za to jim moramo prav hvaležni biti! O čem smo sedaj govorili?

d.) O viteških gradih.

e.) O podložnikih vitezov.

Povej, kar smo o vsakem teh slišali!

Vitezi so stanovali po gradih verh skalnatih hribov. Grad so obvarovali s terdnim zidovjem, z globokimi prekopi in visečim mostom. Sred grada je bil okrogel stolp in pod njim grozne temnise. Polje so oddajali svojim vojakom, služabnikom i. d. v najem. Zato so jim bili ti podložni, dajali jim desetino, robotovali in bili so od njih sojeni. Sužnost sta odpravila Marija Terezija in Josip II.; za vsem kmeta osvobodili pa so šele naš sedanji cesar Franc Josip I.

4.) Učitelj pripoveduje: „Pa nekteri je še ostal.* So li vsi vitezi spolnjevali, kar so pred oltarjem na dan svojega imenovanja za viteza prisegli? Kaj so storili? Ropali so po cestah.*) Na koga so posebno prežili? Zakaj na tergovce? Ker so oni morali, ker ni bilo tedaj še železnic, svoje blago po cestah iz daljnih krajev voziti. Na kaj so še radi pazili? Na barke. Kje so si toraj tudi radi gradove postavljali? Na stermem obrežji rek. Kaj so z barkami storili? Je še v sedanjih časih tudi tako nevarno potovati in tovariti? Zakaj ne? — Kaj so še pogosto ti vitezi med sabo začeli? Se prepirali, bojevali. Kdo je pri teh prepirih največ terpel? Vbogi kmet. Zakaj? Se je li smel pritožiti? Ne, kajti tedaj je imel še batine pričakovati. Pri kateri priložnosti pa so mu še pomandrali cvetoče polje? Pri lovu; ker vsak je smel loviti, koder je hotel. Ta prosti lov so tudi naš sedanji cesar odpravili. — Ja, pa li tedaj niso cesarji vbogega kmeta branili in vitezom tako početje zabranili? Mnogo jim niso mogli pomagati, ker kmet je bil vitezov suženj in navadno se vitezi za to, kar so cesarji zapovedali ali prepovedali niti zmenili niso. Zakaj ne? Ker jih v njih terdnih gradih nihče ni mogel prijeti ali kaznovati. In zakaj so celo imeli svoje ropanje in opustoševanje? Kot pravico močnejšega. Kaj je v onem času toraj več veljave imelo ko vse postave? Močna pest, ta je bila pravica. Kako zovemo toraj isti čas? Čas „pestne pravice“. Kedaj se je še le to žalostno stanje predručilo? Ko so smodnik iznašli. Zakaj tedaj? Kaj so sedaj vitezi storili? Zakaj? Ker jih njihov grad pred kani in njihov železna obleka pa pred puškami več varovati nij mogla. Kaj se je toraj z viteštvom zgodilo? Minilo je. Tedaj sedaj nimamo več vitezov v istem pomenu. Neki žlahten (plemenit) stan še sedaj „viteze“ imenujemo. Še sedaj

*) Veljal je tedaj pregovor:

„Morden und Rauben ist keine Schande,
So thun es ja die Besten im Lande.“

cesar marsikterega moža, ki si je v tej ali oni reči mnogo zaslug pridobil, povzdignejo v viteški stan, n. pr. naš dr. Fr. Močnik, ki nam je računice spisal, je bil tudi pred kakimi 8 leti od presv. cesarja za viteza imenovan. (Pogled na računico!). Kdo nas sedaj le še prav živo spominja na one hude čase? Razvaline gradov. Imenujte jih nekaj! O mnogih teh razvalinah pa si pripoveduje ljudstvo še mnogo groznih pripovedi, ki so nam živ odmev kako brezserčno in hudobno so tedanji grajščaki ravnali s svojimi podložniki in kako krivično so si pogostoma svoje bogastvo pridobivali. Pripovedujejo nam namreč te pripovedke med drugimi, da duša tega ali onega viteza zavoljo njegovih pregreh še sedaj nima miru, nego mora svoje v gori skrite, po krivici pridobljene dragocenosti čuvati, dokler da je kak čist, pobožen človek ne reši, če pa takega ni, morajo terpeti do sodnega dne. Tako grozno jih toraj ljudska pripovedka obsojuje! (Učitelj pove tu otrokom kako tako pripovedko iz domačega (šolskega) kraja, če pa take ni, velja tudi o kakem tujem gradu. Gradiva za to najde v našem slovstvu dovolj). O čem smo se sedaj učili?

f.) O propadu viteštva.

g.) „nehanju „

h.) „spominu na viteze.

Povej, kar smo se o vsakem teh učili!

Sčasoma je nekdanja viteška plemenitost ponehala. Mnogi vitezi so postali prava nadloga. Živel so pogostoma le od ropa in plena. Napadali so mirne potnike in svoje blago po suhem ali vodi vozeče tergovce, jih oropali ter pogosto tudi umorili. Pri svojih prepirih in lovih so pomandrali kmetu lepo setev. Cesarskih zapovedi niso slušali, nego v svojih močnih gradovih vsem kljubovali. Šele, ko so smodnik iznašli, se je to spremenilo. Tedaj so jeli svoje grade in železno obleko opuščati in postali so zopet boljši. Sedaj šterlijo le še puste razvaline proti nebu ter nas spominjajo onih groznih časov. Prosta ljudska pripovedka pa je te viteze najhujše obsodila.

Cela slika se sedaj po na tabli stoječem osnutku ponovi. Najprej pove nekaj boljših, na to nekaj slabejših učencev ono, kar je tu z razpertimi čerkami tiskano. Če učenec obtiči, pomaga učitelj s primernim vprašanjem. Ko se je vse dobro preučilo, izcerpi se lahko mnogo različnih nalog. (Dalje pride.)

O prirodnih darovih človeških.

Franjo Gabršek.

Dalje.

Iz tega torej vidimo, da veličina lobanji nikakor še ne usposobuje sklepati na duševno darovitost. Znano je, da imajo Jndi, od kojih je izšla vsa

omika, in Egipčani, koji so skoraj prvi bili sposobni, to omiko sprijeti in na dalje razširjati, najmanjše lobanje med vsemi kavkaškimi narodi. Naopako pa imajo stanovalci južnega konca Amerike in Nove Holandije, kakor i Eskimi v skrajnem severu zeló velike glave. Gerki pa so to malost glave v svojem prirodnem čutu lepote prav spoznali ter svoje bogove in druge posebno lepe človeške podobe le z majhnimi glavami predstavljali.

Kakor tukaj pri celih narodih, isto tako postaviti smemo pri posameznih ljudeh omiko v drugi red. O nikomur ne moremo reči, ker ima veliko glavo, da bo zavoljo tega postal še veleum; pa tudi o nobenem narodu ne smemo terditi, ker je tako in tako ustvarjen, zato ni sposoben za to ali ono stopinjo omike. Povsod se mora človek oprostiti prirodnega stanja, se mora gojiti in obdelovati, da doseže ono omiko, kojo mu je doseči mogoče.

V tem oziru pridemo do povoljne rešitve le, ako priznamo, da je prvotno stanje človeškega duha v vseh ljudeh skoraj isto. Različne so le pojave duševnih sil, s kojih pomočjo zamoremo doseči nekovo stopinjo duševne naobrazenosti. Te sile in sposobnosti, ti prirodni darovi ustvarjajo duševno bistvo in življenje vsakega človeka, ter kažejo pot, koje se je vzgojitelju in učitelju deržati. Prirodni darovi so torej prirojeni ter se ne morejo niti pridobiti niti poizgubiti, niti vzeti niti podariti. Komur že pri rojstvu ni posijalo solnce blagodarne prirode, iz njega ne bode kaj posebnega, bodi potem Evropejec ali Amerikanec, otrok omikanega ali neomikanega naroda. Se ve, da bode v poznejem življenji na njegovo razvijanje jako upljjivala vzgoja in prosta samodoločba, a nikakor ne v toliki meri, da bi že sama ob sebi zadostovala, da doseže človek svoj namen. Človek mora biti preje zmožen za razvitek, potem še le vzgoja uspešno deluje. Zavoljo tega je velike važnosti, da se pred vsem upoznamo z bistvom otroške duše, da ž njo čutimo, hočemo in želimo. Pouk in vzgoja nimata uspeha, ako se ne pozna prirodno svojstvo otroško.

Prirodni darovi, vzgoja in prosta samodoločba na človeka tem zdatneje upljjivajo, čem ugodneja je prirodna lega kakega naroda, čem milejša mu je mati priroda in čem laglje zadostuje svojim potrebam; pa vendar se ne more reči, da bi bil človek na kakovi stopinji omike popolnem zavisen od prirode. Res, da stoji vnanja priroda z razvojem človeškega duha v neki vzajemnosti. Vnanja in notranja priroda ste vzporedni in nazorna zunanost je ogledalo notranjosti. V celi vnanji prirodi zapazimo nekov napredek od zmešanega, nedoločnega, občnega k posebnemu, določenemu, individualnemu; od zavisnosti posameznega od celote k veči omejenosti, jedinstvi in samostalnosti posameznega, tako v neorganičnih telesih, kakor tudi v rastlinstvu in živalstvu. Temu podobno je razvijanje človeškega življenja: od nedoločenosti do določenosti in samostalnosti individuov; iz spanju podobnega, sanjarsko — nedoločenega stanja probudi se dojenec polagoma k življenju, da vzprijema določene občute, da vzpozna pojediné nazore in čute. Povsod napreduje človek od malo določenega stanja do določenega, do dovršene po vsem določene individualnosti. Vzajemno z vnanjo prirodo obrazuje se torej tudi notranja priroda otroška. Ohoje se ravna po določenih prirodnih zakonih, je prirodno razvijanje

darov. Prva stopinja razvoja je torej le boljše na vnanjo vzbujo navezana, to je stopinja čutnosti, to je prirodno stanje človeško.

V tem stanju pa človek nikakor ne ostane; razvija se dalje in dalje ter polagoma prekorači vse stopinje do proste samoizvoljnosti. A ni vsak tako srečen; prirodni darovi, podnebje in druge okolnosti primorajo ga, kakor že rečeno, ostati na nižji stopinji, a tudi takrat moramo priznati napredek.

Onega prirodnega stanja, na kojem bi bil človek le vnanji prirodi prepuščen, je težko najti, še celó v divjih narodih ne; dolgo so ga iskali, pa so ga li našli? Pozneje bomo videli, da ne.

Za pedagoga pa je vsakako važno vedeti, kakšno bi bilo ono prirodno stanje, ko bi se človeške sposobnosti ne razvijale, ko bi niti izkušnje niti nauki ali vzgledi ne upljivali na človeka, ko bi torej niti dobrega niti slabega ne videl, ko bi celó dobrega od slabega ne vedel razločevati. To znanje bi mu podalo marsikak migljaj, kako mu je vzgojevati svojo deco.

Dalje prih.

Slovniška obravnava v ljudski šoli.

Spisuje V. Jare.

Dalje.

Pomožni glagol „biti-sem“.

Ali bi se pa razumelo, če bi bilo v prejšnjih stavkih samo rečeno: Jaz zdrav. Ti močen. Cerkev lepa. Verta velika, i. t. d.

Ne; beseda „sem“ mora v tem stavku biti, da je misel popolnoma umevna; besedica „sem“ pomaga v tem stavku misel izraziti.

Ktera beseda v drugem stavku pomaga misel izraziti — si; v tretjem? — je.

Te besedice so tudi nekakovi glagoli, in ker pomagajo misel izraziti, t. j. stavke delati, zato se jim reče „pomožni glagol“ (pomožni je toliko kakor pomagavni, pomoziti, pomagati.)

Pomožni glagol se pa tako le sprega:

Nedoločnik: biti.

Ednina		Dvojina		Množina
1. oseba: jaz	sem	midva sva	{ mi }	smo
		medve sve	{ me }	
2. oseba: ti	si	vidva sta	{ vi }	ste
		vedve ste	{ ve }	
3. oseba: on	{ je	ona dva sta	{ oni }	{ so
ona		one dve ste	{ one }	
ono			{ ona }	

103. Povejte in potem zapišite pomožni glagol po vseh osebah — na pamet!

104. Zapišite 20 stavkov, v katerih naj bo dopovedek kak pridevnik (t. j. pove se kakšna je oseba); osebek pa naj bo vsem stavkom: jaz! N. pr. Jaz sem zdrav. Jaz sem bolan. Jaz sem stara. Jaz sem mlada i. t. d.

105. Zapišite 20 stavkov, v katerih se pové, kakšna je oseba in sicer pol stavkov za ženski in pol za moški spol; osebek je: ti. N. pr. Ti si pridna. Ti si pošten. Ti si snažna i. t. d.

106. Poiščite 15 stavkov, v katerih se nahaja pomožni „so“; dopovedek pa naj bo vselej kak pridevnik! N. pr. Drevesa so zelena. Reke so globoke. Vertnice so rudeče i. t. d.

107. Zapišite 21 stavkov, v katerih se pove, kakšna je oseba; osebkí so on, ona, ono! N. pr. On je velik. Ona je pobožna. Ono je majhno.

108. Zapišite 15 stavkov, v katerih se pove, kakšna je oseba, osebkí so midva, onadva! N. pr. Midva sva modra. Vidva sta srečna.

109. Sledeče stavke pazno prečitajte ter zamenjajte osebek „medve“ z „vidva“!

Medve sve snažni. Medve sve močni. Medve sve zdravi. Medve sve veliki. Medve sve marljivi. Medve sve umiti. Medve sve bolehní. Medve sve delavni. Medve sve leni. Medve sve stari. Medve sve usmiljeni. Medve sve pohlevni. Medve sve slabi. Medve sve urni. Medve sve zvesti. Medve sve priljudni. Medve sve nesrečni. Medve sve ubogljivi. Medve sve prijazni. Medve sve radodarni. Medve sve poterpežljivi.

110. Stavke v 81 nalogi izdelajte po vseh osebah v množini!

111. Povejte, kakšne so naslednje reči!

Miza, ogledalo, pero, knjiga, drevo, nož, roka, njiva, vol, hiša, peč, omara, ura, sveča, podoba, travnik, kamen, noč, červ, verv, voz, noht. N. pr. Miza je voglata. Ogledalo je brušeno. Nož je nabrušen.

112. Prejšnjo nalogo poskusite v dvojini in potem še v množini izdelati! N. pr. Mizi ste robati. Ogledali ste gladki. Noža sta nabrušena i. t. d.

113. Sledečim dopovedkom poiščite primernih osebkov!

— je pisan — sva poštena — je svetlo — so kratke — si mlad — sta bela — je umazano — ste lehki — so močni — so široke — je ozka — je mokra — ste posušeni — je razkopana — je pognojen — so gajila — ste polni — so černe — je rujava — ste kratki — so dolge — je prijazen — sta visoka — je železno — je zlat — je moj — ste vaši — sta očetova — ste stričevi — so sosedove — sta hišna — je cerkven — so sosedovi — so senene.

114. Poskusite nekaj stavkov poiskati, v katerih se nahaja nedoločnik pomožnega glagola! N. pr. Jaz hočem priden biti. Ti moraš pošten biti. Človek želi srečen biti. (Nedoločnik pomožnega glagola „biti“ stoji posebno za glagoli: hoteti — hočem, morati — moram, moči — morem, želiti — želim.)

Dalje prih.

Dopisi.

Iz celjske okolice. Učiteljsko društvo celjsko zborovalo je zopet 3. februarja. Tega zborovanja udeležilo se je znatno število članov. Izverševaje prvo točko dnevnega reda razpravljal je g. Grebenec svojo nalogo: „Kako

se dajo drobci lahko soštevati brez prejšnjih, (po njegovem mnenju raztegnjenih) pravil.* Te poročevalčeve metode se navzoči kar hipoma poprijeti niso mogli, — ker je nova — zaradi tega preloži se razgovor o njej na dnevni red prihodnje seje. Za njim nadaljeval je g. Jarc svojo slovniško obravnavo. Za predmet izvolil bil si je deležnik slovenskega glagola ter razložil to nalogo v sledečih prašanjih: 1. Kaj so deležniki, 2. kako se obrazijo, 3. kaj naznanjajo, 4. kolikeri so in 5. kako se dajo opisati. Omeniti mi je, da je g. poročevalec prav obširno in temeljito govoril. G. predsednik se obema poročevalcema serčno zahvali.

Pred sklepom zborovanja stavi značajni, in vseskozi narodni učitelj g. R. predlog, naj se „Učiteljski (?) tovariš“, več ne podpira. Povod temu predlogu bil je neki iz „Novic“ posneti dopis, kateri čast učiteljstva žali.

Čast vsakemu stanu, kolikor mu je gre; pa strasti nas ne smejo oslepiti, da bi nad tem pozabili nas samih, ter toliko surovo same sebe podkopavali. Kdor sebe ne časti, drugih časti vreden ni. Potem ko se je dotični dopis iz „Tovariš-a“ prečital, bil je ta predlog jedno glasno sprejet.

— 6 —

Šoštanj, 14. febr. Navadno rečemo, da le tisti, kdor popotuje, tisti ve kaj pripovedovati — in to je naravno. Tudi Ti, dragi mi „Popotnik“, prehodil si gotovo že vse znane hribe in doline naše mile slovenske domovine, in da kaj pripovedovati veš, to se samo ob sebi ume, pa kako izvrstno to le Tvoji znanci in prijatelji vedó. Tudi v naši šaleški dolini sem Te hvaliti čul; jaz Te ne bom hvalisal, ker „dobra reč se sama hvali“; to pa lahko rečem, da, kdor Te pozná, Te gotovo tudi rad ima.

Odkar je „Slovenski učitelj“ umolknil, se je narodnim učiteljem srce od žalosti krčilo; ko si pa Ti, dragi „Popotnik“ na vrata potrkal, vstopil in kolege pozdravil, od radosti so vskliknili: „Prav, prav! Le notri! Dobro došel! Bog Te sprejmi!“ Oziroma „Sl. Učitelja“ bi znabiti kdo s kakim Nemcem rekel: „*Es kommt selten etwas Besseres nach*“, — pa ta redki slučaj je zdaj na vrsti. „Popotnik“ ne politikuje in ne zabavlja, ampak mirno in tehtno pripoveduje, kar je dobrega slišal in videl. Ker so se mu najboljše učiteljske moči pridružile, ker ima najizvrstnejše dopisnike v svojem okrožji so predali njegove torbice najboljšega blaga: ni ga članka, ki bi ne ugajal, če ne enemu, pa družemu: Akoravno imamo mnogo pedagoških in drugih šolskih, med njimi tudi nekaj slovenskih listov, ga vendar ni, ki bi se na razmere in potrebe slovensko-štajerskih učiteljev tako vestno oziral, kakor priljubljeni nam „Popotnik“. Odkritosrčno mu toraj želim: „Vivat, floreat, crescat!“ — „mnogaja leta!“

Fr. H.

Ormož, 11. febr. Učiteljsko društvo tega okraja je imelo 10. t. m. svoje drugo zborovanje v Ormožu. Novovoljeni predsednik, g. Srečko Majcen iz Ormoža pozdravi zbrane učitelje, ter v svojem jedernatem govoru razloži važnost in korist tega društva: vnema učitelje, da so vztrajni v svojem lepem a težkem poklicu, povdarja važnost učiteljskega stanu in imenitnost uči-

teljskih skupščin. Dokazal je, da naše društvo učitelje tega okraja častno zastopa; kajti ono se je svoje naloge z vso resnobo poprijelo in je v malo letih društvenega obstanka z vsemi močmi in trdno voljo delovalo na razvitku društvenega namena. Njegove končne besede „Krepko na delo, ker časi so resni!“ so zdajnim šolskim razmeram zelo primerne. Naznanijo se došla pisma in prebere zapisnik zadnje seje. Izmed došlih dopisov omenjam le dva: 1. O zadevi Eichler-jevih novih risankah. Po predlogu predsednikovem se je sklenilo, da si društvo da omenjeni učilni pripomoček doposlati, ter izvoli odbor, ki bo imel o teh risankah prihodnjič sporočati. 2. Okr. šolski svet nam je naznanil, da se glede uvrstenja šol v plačilne vrste v tem okraju ni nič spremenilo. Na to so sledila društvena poročila v letu 1880. — Gospod Kosi od sv. Lenarta govori o glini. Obravnava je bila za višjo skupino ljudske šole namenjena. Govoru sledila je kratka debata, ktere sta se udeležila gg. Košar in predsednik. Zadnji izreče g. Kosiju zahvalo za njegov govor v imenu navzočih. Volil se je tudi poslanec v štaj. učit. zvezo in sicer g. Košar od Vel. nedelje. Iz sporočila za društveno leto 1880, ktero je g. Štuhec v začetku seje prečital, zvedeli smo, koliko se je denarja prejelo, koliko in kako porabilo. Gg. Košar, Kosi in gdčna Pirnat so račun pregledali in odobrili. Po nekterih manj važnih nasvetih predsednik zborovanje zaključil.

Franc Rakuša, tajnik.

Konjice, 4. febr. Minulo je že precej časa, odkar si prinesel, dragi „Popotnik“, zadnji dopis iz tega kraja. Ne misli, da trdno spavamo ter se ziblamo v sladkih sanjah — a vendar ne smem tajiti in prikrivati, da hoče obvladati naše učiteljsko društvo neka dremota; kajti že večkrat ni moglo zborovati zaradi pičlega udeleževanja društvenikov.

Dne 13. prosinca 1881. l. je vendar prišla polovica udov, ter se je zborovalo po sledečem načrtu: 1. Volitve odbora. 2. Poročila deželne učiteljske konference in deželne učit. zaveze.

V odbor se je volil g. Miha Teran (predsednik), g. Pavel Leitgeb (namestnik) gg. Arzenšek in Kapun (odbornika) in gospodična M. Triller (zapisnikarica). G. Malenšek, bivši predsednik, želi novemu odboru in sploh celemu društvu prihodnje leto več vspeha.*)

Naj mi bode dovoljeno pri tej priložnosti spregovoriti nekaj besedic našemu učiteljskemu društvu v spodbudo.

Veliko se je že govorilo in pisarilo o namenu društev ter se je pretresovala njihova svrha na vse strani tako, da menda ni jednega učitelja, kateri bi se ne bil prepričal, da so društva neobhodno potrebna, čko nečemo zadremati in slednjič — zaspati. Kaj bi tako spanje pomenilo, to si lahko vsak raztolmači. Proč tedaj z dremato, poprijeti se nam je dela, da ne bodemo zaostajali za našimi sovrstniki. Društva učiteljska ne smemo smatrati kot zbirališča za kratkočasje, nego sveta dolžnost nam mora biti, da se pri tej priložnosti vežamo v znanstvenih rečeh, urimo v retoriki, gladimo jezik, izurjamo v poučevanju ter pogovarjamo o odgoji otrok.

*) Mi tudi.

Dokler so enake točke učiteljskemu društvu vzor, po katerih vsak društvenik hrepeni, do tega časa — blagor takemu društvu — slehern ud mora biti ponosen, da je ud take družbe. Ne traja dolgo, kar se pokaže sad trudapolnega delovanja. Tukaj pa tudi ne gre držati križem rok ter malomarno gledati, nego sodelovati je treba; ne posameznim, ampak vsak mora položiti mrvico na žrtvenik lastnege izobraževanja. Če se le betvica društvenikov trudi, da bi pomagala društvu na noge, ostala večina pa gleda, posluša, zmajeva z ramama ter — molči, tedaj mora društvo pešati in ona betvica le toliko podpira, da se ne zruši ter propade.

Ne varam se, ako trdim, da nam je ravno sedaj, ko se ozira vse občinstvo na učitelje, najbolj treba vsako praznino in nesovršenost zamašiti. Napredovati moramo, ne ostajati na enem stališču, kajti to bi že bilo znamenje da gremo rakovo pot in to bi bilo britko, žalostno, tužno.

Tedaj še enkrat, dragi kolegi konjiškega okraja, poprimimo se prav resno skupnega delovanja, kajti to nam bo okrepčalo duševne moči. Vskliknimo z veščakom nemških pesnikov, koji je klical:

„Geb't mir zu thun,
das sind schöne Gaben;
mein Geist kann nicht ruh'n,
er will zu schaffen haben.“

C.

Iz Ptuja. Dne 3. februarja zborovalo je naše učiteljsko društvo prvokrat v tekočem letu. Navzočih je bilo 35 udov in g. Rauschl iz Ormuža kot gost. Predsednikovo naznanilo, da je priterdil on okrožnici ravnateljstva učiteljske zaveze, po kateri se bode careviču Rudolfu o priliki njegove poroke udanostna adresa štajarskega učiteljstva izročila, sè z živahnim odobrovanjem na znanje vzame. Za drugimi manj važnimi poročili govoril je g. Arnhart o botaniki splošno in o trosocvetkah (tajnocvetkah) posebno. Po kratkem pregledu zgodovine botanike navede označajna svojstva preslic, mahov, lišajev in gob ter obljubi, da bode v prihodnjih zborovanjih o vsaki skupini trosocvetk natančnejše govoril (Odobrovanje).

Koncem utemeljil je poročevalec teh vrst predlog, naj učiteljsko društvo visoki zbornici državnih poslancev prošnjo pošlje, da blagovoli ona § 13 in 38 državne postave od 14. maja 1869 leta v tem smislu promeniti, da se naslov podučitelj odpravi. On vtemeljuje svoj predlog s tem, da se morajo podučitelji ravno toliko učiti, da imajo ravno toliko posla, in da morajo ravno tiste dolžnosti spolnjevati, kot učitelji. Nepravilno je torej, da nimajo tudi tiste plače in tistih pravic (naj se primerja najnovejša vest, da podučitelji nimajo pravice se udeležiti volitve strokovnjaka v okrajni šolski svet), kot učitelji. Razgovarjanje v tem predlogu je bilo jako živahno, ter se je koncem predlog sprejel s tem, naj odbor prošnjo sestavi in jo po katerem narodnem poslancu državnemu zboru predloži.*)

—h.

*) Učitelji! Pošiljajte tudi od drugih krajev enake prošnje državnemu zboru. Poskus velja! Morebiti, da zdaj to dosežemo, kar nam prejšnji državni zbori niso dovolili.

Novice in druge stvari.

(**Štajarska hranilnica**) je darovala za šolske stavbe v Gorici 500 gld., v Ksaverji 500 gld., v Št. Florijanu 400 gld., v Prihovi 200 gld. in v zgornji Ponkvi 600 gld.

(**Četerto berilo za ljudske šole**.) ki je namenjeno viši stopnji, osobito nadaljevalnim šolam (*Fortbildungsschulen*), je v rokopisu dogotovljeno. S to čitanko je odbor za spisovanje ter sestavitve šolskih knjig doveršil svojo častno nalogo, s tem si pa tudi pridobil neprecenljive zasluge za šolstvo ter za omiko ljudstva sploh. Slava mu!

(**Šolske kronike**) pregleduje v Gradci poseben komité ter se udeležuje tega dela slavnoznani zgodovinarji na graškem vseučilišči i. dr. C. kr. deželni šolski svet zahteva tedaj, da se mu vse kronike štajarskih ljudskih šol v pregled pošljejo. Učitelji, kateri še kronike spisali niso, naj toraj ne odlagajo tega dela dalje.

(**O stenografiji**.) Iz od saksonskega kraljevskega stenografskega zavoda izdanega letnega sporočila o stanju stenografije je razvidno, da je 1880. l. 22.502 novih učencev k Gabelsbergerjevi umetnosti pristopilo, za 805 več kot prejšnje leto. Med novo ustopivšimi je skoro da 1000 žensk. V Avstrijsko-ogerski državi je skupaj 7715 stenografov. Stenografskih društev je skupaj 343 in učnih zavodov, na katerih se tudi stenografija podučuje, je 346, od katerih je 162 v Avstriji.

(**Novi šematizem**) štajarskih šol in učiteljev je ravnokar prišel na svitlo ter velja 50 kr. Čisti donesek je namenjen v podporo učiteljskim pripravnikom.

(**Avstrijska armada**) šteje po zadnjem ljudskem štenji po rubriki „občevalni jezik“ 112.555 Slovanov (45.748 Čehov, 20.671 Hrvatov, 19.678 Poljakov, 18.557 Rusinov in 7901 Slovencev), 97.753 Nemcev, 46.216 Madjarov, 11.281 Rumunov in 3669 Labov. Štetih je bilo 271.474 mož in sicer pri nas 158.698, na Ogerskem 84.339, v Bosni in Hercegovini pa 27.995.

(**Plače učiteljem v vojni Krajini**.) Kakor sem nedavno zvedel po „Obzoru“ — imajo vsled postave ddo. 10. feb. 1880 učitelji v Krajini s početkom letošnjega leta urejene plače in sicer po razredih. I. plač. razred 500 gld., II. pl. r. 450 gld., III pl. r. 400 gld. in IV. pl. r. 350 gld. — Podučitelji, podučiteljice in suplenti dobivajo le 60% najmanjše plače, ustanovljene za prave učitelje. — Za vsem je ustanovljenih 646 služeb. Učiteljem v mestih se bode plača po posebni določbi odmerila.

(**Celjsko učiteljsko društvo**) zborovalo bode redno dne 3. marca t. l. po sledečem načrtu: 1. Zapisnik; 2. društvena poročila; 3. „o stavku“ (razp. Miklave); 4. računanje z drobci (razpr. Grebenec); 5. nasveti. Odbor.

(**Vabilo**.) Ormožko učit. društvo zborovalo bo 3. marca t. l. ob 11. uri predp. v tukajšnjem š. poslopji s sledečim programom: 1. Prečitanje zapisnika zadnje seje in došlih pisem. 2. Spisne vaje za srednjo stopnjo z ozirom na „Drugo berilo in slovnico“ (gov. g. Šetinc.) 3. Ktera dela Rosegger-jeva naj vsaki štajarski učitelj čita, in kako je naj porabi? (Gov. g. Majcen jun.)

4. O Eichler-jevih novih risankah (gov. gg. Košar in Strenkl.) 5. Posamezni nasveti. Odbor.

(Vabilo.) Ptujsko učiteljsko društvo zboruje dne 3. marca t. l. Vsi udje in šolski prijatelji se uljudno vabijo, da se zborovanja udeležijo. Odbor.

Listnica.

G. Fr. H. v Š. Novo IV. Berilo, kakor sma pozvedali bode baje imelo dovolj gradiva za nadaljevalne kmetijske šole. Bomo videli. Le še večkrat kaj. — G. Jv. K. v H. Dan zborovanja v Celji Vam bomo naznanili.

Prošnja. Sedanja števci ljudstva je deloma že, deloma pa bo v kratkem končana. Za nas učitelje je važno vedeti, koliko ima po tem novem štetju ta ali oni kraj prebivalcev. Popotnik nabira toraj števila prebivalcev raznih krajev, da jih bo potem objavil. Uljudno toraj prosimo vse gg. učitelje naj blagovolijo ta števila pozvedavati ter jih uredništvu ali pa g. T. Brezovnik-u v Vojnik pri Celji poslati. Za trud se naprej zahvaljuje

uredništvo.

Opomba. Ker se je lansko leto precej več iztisov „Popotnika“ natiskovalo, kakor je naročnikov bilo, naznanja založništvo gg. učiteljem, predsednikom krajnih šolskih svetov in knjižničarjem okrajnih učiteljskih knjižnic, da se „Popotnik“ l. 1880 šolskim in okrajnim učiteljskim knjižnicam kakor gg. podučiteljem pošlje za dva goldinarja 10 kr. Učiteljski pripravniki ga dobijo za 1 gold. 60 kr.

Založništvo.

Razpis učiteljskih služeb.

Na novi enorazredni šoli pri **Št. Jurji** na rogaški gori (Donatiberg) se razpisuje učiteljska služba s 550 gld. plače in prostim stanovanjem v stalno umeščenje do 15. aprila 1881. Prosilci, ki morajo biti slovenskega in nemškega jezika v besedi in pisavi zmožni, naj vložijo svoje prošnje do 20. marca 1881 pri krajnem šolskem svetu pri Št. Jurji na rogaški gori. Pošta Rogatec.

Za domače podučevanje je učitelj tukaj lahko z vsem preskerbljen.

Okrajni šolski svet v Rogatci (Rohitsch) 20. februarja 1881.

Podučiteljska služba

na **Bizeljskem** (Wisell) z dohodki IV. plač. razreda, prostim stanovanjem in 70 gold. doklade iz krajnega šolskega zaklada se razpisuje v stalno ali začasno vmeščenje.

Prošnje s potrebnimi prilogami naj se po predpisani poti vložijo v 4 tednih **pri krajnem šolskem svetu na Bizeljskem** (pošta Wisell). Služba se more takoj nastopiti.

Okrajni šolski svet v Brežicah, dne 9. februarja 1881.

Založnik M. Žolgar, urednik J. Lopan, tiskar Jan. Rakus v Celji.